

© 2015, 2016, 2019 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: iStockphoto.com/4FR

Foto autoare: revista *Tango*

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

LIICEANU, AURORA

Dragostea cea veche îți șoptește la ureche: primele iubiri / Aurora
Liiceanu. – Iași: Polirom, 2019

ISBN print: 978-973-46-7975-1

ISBN ePub: 978-973-46-5638-7

ISBN PDF: 978-973-46-5639-4

159.9

Printed in ROMANIA

aurora LIICEANU

Dragostea cea veche
îți șoptește la ureche
Primele iubiri

POLIROM
2019

Cuprins

Introducere.....	5
------------------	---

Prima iubire

Yasunari și Hatsuyo: o primă iubire tragică.....	11
După aproape un secol cineva găsește niște scrisori.....	15
Cele zece scrisori ale lui Hatsuyo.....	16
Oare este prima iubire? Și ce este iubirea?.....	20
Un suflet scorjit și un inocent rătăcit.....	23
Mângâierile. Iubirea ambivalentă, dar necesară.....	30
Băieții frumoși.....	32
Poate ne vom revedea vreodată. Cum vom fi atunci?.....	35
Fragilitatea iubirii.....	39
Dacă ne gândim în timp.....	43
Zinaida.....	49
Naivitatea înduioșătoare a adolescenței.....	51
Mașenka, cu sprâncenele minunat de neastâmpărate....	57
Trecutul se răstoarnă și cămila devine ușoară.....	60
Trandafirul negru.....	65
Însetați de intimitate și rătăciți în lume.....	69
Ambiguitatea masculină și așteptarea feminină.....	73
Răpește-mă!.....	77

„Colosala iluzie“ a lui Gatsby	87
Prima iubire, îndrăgostiții și reciprocitatea	98
Eszter – mai bine mai târziu decât niciodată	102
Zeița încoronată se întoarce: Fermina	112
Florentino era umbra cuiva pe care nimeni nu-l știa	121
Ce o frământa pe Fermina	125
Fermina își pierde o parte din minte	129
Vastele palate ale memoriei	137
Florentino și secretul lui	142
Am suferit că eram prea tineri, acum că suntem prea bătrâni	146
Se închide cercul. Împreună pe malul celălalt	156

Scriitorii fac psihologie, psihologii nu prea fac literatură

Ne-scriitorii despre îndrăgostire și iubire	174
Kenkō și Bluma se întâlnesc	175
Palatul imperial și măgelele Blumei	179
Măgelele din cap	181
În căutarea timpului pierdut	185
Totul este chimie	190
Dorothy inventează un concept	193
Stendhal: filosof rătăcit în literatură sau scriitor rătăcit în psihologie	204
Creanga încrustată cu cristale	206
Un sociolog vede îndrăgostirea ca pe o revoluție	211
Îndrăgostirea și iubirea: umbra	214
Îndrăgostirea este o imbecilitate tranzitorie	216

Iubirea și politica sincerității	222
Când iubirea dispare: jalea lungă a văduviei	232
Shakespeare for ever	240
<i>Bibliografie selectivă</i>	245

Yasunari și Hatsuyo: o primă iubire tragică

În viață nu știi dacă norocul îți va scoate în cale pe cine trebuie și, mai mult decât atât, dacă vei putea sta alături de acei oameni, dar dacă ți-e dat să trăiești mult, măcar ai șansa să-i mai întâlnești.

Yasunari Kawabata

Yasunari Kawabata a văzut-o pentru prima oară pe Hatsuyo Ito la cafeneaua Elan din Tokyo. Era în anul 1919. Hatsuyo era angajata cafenelei și se ocupa de clientela literară. Îi servea pe clienți și era amabilă cu ei pentru a-i face să se simtă bine. Avea doar treisprezece ani. Era frumoasă și, deși avea o fire energică și era descurcăreță la cafenea, prefera singurătatea. Își pierduse mama când avea nouă ani. Tatăl ei a dat-o în grija proprietarului cafenelei ca să muncească și să aibă un rost.

La început, s-a arătat distantă, chiar indiferentă când Yasunari a încercat să se apropie de ea. Nici el nu era prea fericit. Era la rândul lui un orfan trist și singuratic care îi pierduse succesiv pe cei dragi. Îi muriseră tatăl și mama, la distanță de un an unul față de altul. La trei ani era orfan de ambii părinți. Avusese o soră, de care

fusese despărțit după moartea părinților, ea fiind luată de o mătușă, iar el de către bunicii materni. Sora lui a murit și ea și apoi a murit bunica lui, astfel că la nouă ani a rămas doar cu bunicul. Copilăria lui era marcată de pierderea celor care trebuiau să-i fie familie.

Rămas singur cu bunicul, Yasunari l-a îngrijit, ajutat de o femeie simplă, o țărancă loială familiei Kawabata, considerată o familie onorabilă, cu prestigiu conform normelor tradiționale japoneze. Bunicul era bolnav și neputincios fizic și curând a orbit. Vaietele de durere, agonia și rugămințile de ajutor ale bunicului suferind i-au însoțit scrierea unui jurnal.

Acest jurnal, intitulat *Jurnal de la șaisprezece ani*, a fost publicat mai târziu, când Yasunari împlinise douăzeci și șapte de ani. În acest jurnal scria: „M-am oprit din scris și am încercat să-mi închipui, cu mare tulburare în suflet, ce-o să se întâmple după moartea bunicului. O să rămân singur pe lume, săracul de mine...”.

În perioada agoniei bunicului, Yasunari mergea seara la o familie care-i alina dorința de a fi în preajma unor oameni iubitori. În jurnal el scria: „Nu e fericire mai mare decât iubirea statornică pe care mi-o arăta familia asta. Eu, care nu am nici părinți, nici frați, nu am nevoie în viață decât de iubirea lor și a bunicului meu, care o întrece pe a oricărui alt om”.

Acesta era Yasunari când a întâlnit-o pe Hatsuyo. Avea douăzeci de ani. S-au îndrăgostit unul de altul și legătura lor a devenit tot mai puternică după ce cel căruia îi fusese dată în grijă Hatsuyo a părăsit Tokyo, iar

ea a plecat cu sora lui să locuiască departe, în prefectura Gifu.

După aproape doi ani, Hatsuyo a consimțit să se căsătorească cu Yasunari. Își scriau scrisori pline de speranțe de viitor și chiar își făceau planuri de viață împreună. Părea că nimic nu-i poate despărți.

Și totuși... Cam la o lună de la logodna lor, Hatsuyo i-a scris că nu mai vrea să-l vadă niciodată, că totul între ei s-a sfârșit. Anii au trecut, Yasunari a scris despre suferința trăită după despărțirea de Hatsuyo, umbra ei a apărut în scrierile lui.

El a devenit un scriitor celebru, a luat Premiul Nobel în 1968, fiind primul scriitor japonez care a primit acest premiu. S-a spus și s-a scris că frumusețea, singurătatea și moartea sunt temele care răzbat puternic din tot ce a scris, făcându-ne să-l simțim așa cum era el. Poate că scurgerea timpului a fost un gând constant al lui, pentru că încă de când era copil scrisese, urmărit de ideea trecutului său dureros, în jurnalul amintit un poem-haiku al lui Katai Tayama intitulat *Timpul trece*:

Trec clipele

Și le aud cum trec

Una, și-ncă una, și-ncă una...

Respingerea bruscă și neașteptată suferită prin gestul de neînțeles al lui Hatsuyo a rămas un mister. De ce l-a părăsit? Ce a făcut-o să-l îndepărteze cu atâta îndârjire?

Imaginea lui Hatsuyo a dăinuit în opera lui Yasunari Kawabata, dar nimic nu lăsa să se vadă motivul pentru

care ea a hotărât să rupă relația lor de iubire. Într-una dintre povestirile lui Yasunari despre timpul petrecut la Yugoshima, el scrie că-l durea un picior și că pricina nefericirii lui nemăsurate era „o fată născută în anul Calului de foc“. Mai departe scrie: „De fata din anul Calului de foc era vorba când am scris că într-o iarnă am venit aici cu inima zdrobită de trădarea de neînțeles suferită din partea cuiva“. Totuși, Yasunari aduce precizări: „Asta s-a întâmplat cu un an înainte să scriu *Amintiri din Yugoshima*, toamna, când aveam douăzeci și trei de ani și eram logodit cu o fată de șaisprezece ani. Ar fi fost rar în ziua de azi, o căsătorie între un băiat de douăzeci și trei de ani și o fată de șaisprezece ani... dacă nu s-ar fi destrămat“. Dar aceste precizări le-a făcut când avea cincizeci de ani.

Suferința lui Yasunari era, fără îndoială, una psiho-somatică, dar și cu un aspect de premoniție sau de ordine ciudată, întâi inconfortul fizic și apoi durerea psihică, ca și cum corpul ar fi anunțat trauma psihică: „Când sufăr o lovitură sentimentală, înainte să simt durerea în suflet, îmi dau seama cum îmi slăbește trupul, iar semnul cel mai clar este că începe să mă doară piciorul. Așa am ajuns la Yugoshima și la sfârșitul anului trecut, cu sufletul dărâmat, trupul obosit și suferind de picior din cauza frigului. Și totul din pricina fetei născute în anul Calului de foc“.

Dar chiar nu știa el de ce l-a părăsit Hatsuyo? Pare că știa, pentru că scrie că a fost trădat. Însă care era motivul trădării? Suntem înclinați să credem că Yasunari

suferea, că fusese trădat și că Hatsuyo greșise cu ceva. Toate informațiile despre viața lui, toate biografiile lui, tot ceea ce s-a scris despre el nu aduc nici o lămurire despre motivul despărțirii de Hatsuyo, lăsând chiar o urmă de înnovățire a ei și de compasiune față de Yasunari. Pare, totuși, un mister care a rezistat în timp. Se știe că Yasunari avea inima rănită, „sufletul dărâmat“, dar de ce?

La trei ani după ruperea logodnei de către Hatsuyo, Yasunari publică o scurtă povestire în care, așa cum vom vedea mai târziu, s-a constatat că folosește multe expresii și cuvinte, foarte ușor modificate, din scrisorile lui Hatsuyo către el, scrisori descoperite recent, la mult timp după moartea lui. Nici în această povestire Yasunari nu spune nimic.

Istoria primei iubiri a lui Yasunari Kawabata conține misterul unei părăsiri bruște, inexplicabile, până când cineva descoperă ceva ce ar putea elucida misterul. Cine? Și ce? Misterul despărțirii pare să se fi dezlegat, dar o altă problemă apare: a fost această iubire prima lui iubire?

După aproape un secol cineva găsește niște scrisori

Într-o seară, prin decembrie 2014, umblând să citesc ziare englezești pe net, văd ceva care m-a umplut de uimire și curiozitate. Parcă-mi căzuse ceva din cer pe cap. Era un articol informativ în care se spunea că în iulie 2014 ginerele lui Yasunari Kawabata, pe nume Kaori

Kawabata, la patruzeci și doi ani de la moartea lui Yasunari și la șaiszeci și trei de ani de la moartea lui Hatsuyo Ito, a publicat într-o revistă japoneză, *Bungeishunjū*, un anunț halucinant. El spunea că a găsit într-o veche locuință a lui Yasunari Kawabata scrisori care datează din perioada ruperii logodnei lui cu Hatsuyo la dorința ei, scrise de ea în septembrie-noiembrie 1921 și adresate lui Yasunari. Zece scrisori sunt scrise de Hatsuyo, dar s-a mai găsit și una scrisă de Yasunari către Hatsuyo, evident, netrimisă și neavând nici plic. Yasunari Kawabata a locuit în multe case, la rude, la internat, la prieteni. Scrisorile s-au găsit într-o veche locuință din Kamakura, unde a stat în tinerețe.

Cele zece scrisori ale lui Hatsuyo

Scrisorile lui Hatsuyo ne pot da o cronologie a iubirii ei și a ceea ce s-a întâmplat după ruperea legăturii cu Yasunari. Scrisoarea netrimisă de Yasunari nu ne spune nimic precis despre despărțirea lor. Doar grijile unui iubit, ale unui îndrăgostit față de iubita lui. Probabil că nu mai era cazul să fie trimisă.

Scrisorile lui Hatsuyo sunt pline de dragoste inocentă, de tandrețe și efuziune erotică. Ea mărturisește că nu scrisese cuvântul „iubire” în nici o scrisoare – evident, adresată lui – înainte de cea pe care o scria: „În sfârșit, înțeleg ce e dragostea”. Aceste vorbe i le-a scris ea la 23 octombrie 1921.

Kaori Kawabata citează unele pasaje din scrisorile lui Hatsuyo, precizând că Hatsuyo își pusese scrisorile în

plicuri mici, delicate. Din toate reieșea o iubire nemăsurată, gingașă și plină de speranțe aproape copilăroase în ce privește viitorul lor. În scrisoarea netrimisă a lui Yasunari, el o întreba dacă primise ce-i scrisese el la 27 octombrie. În același timp, își exprima în cuvinte calde grija față de starea ei, asigurând-o că se gândește mult la ea, că îi este devotat și că poate să aibă toată încrederea în iubirea lui. Îi destăinuia că în fiecare zi gândurile lui se îndreaptă către ea și că aștepta mereu cu înfrigurare vești de la ea. Îi mai scria că nu doarme noaptea, că-i este teamă ca ea să nu pățească ceva, să nu fie bolnavă.

De ce nu a mai trimis Yasunari această scrisoare? Pare că singura explicație este faptul că într-o scrisoare din 8 noiembrie Hatsuyo îi anunța hotărârea ei de a nu-l mai vedea, scriindu-i că nu poate să-i spună motivul și că „mai degrabă moare decât să-i spună”. Scrisoarea se termina cu vorbe care par copilăresc de dramatice și prea direct spuse, dar de înțeles dacă ne gândim la inocența și mintea simplă ale lui Hatsuyo: „Aceasta [scrisoarea] este un adio”. Deci, ce s-a întâmplat după 8 noiembrie 1921?

Kaori Kawabata a făcut legătura între scrisorile găsite și un pasaj nepublicat din jurnalul lui Yasunari datat 20 noiembrie, prin urmare după primirea scrisorii lui Hatsuyo de rupere a logodnei. Yasunari scrie că „în templul Saihoju, unde locuia Hatsuyo, ea a fost violată de un călugăr”. Pierderea virginității ar fi determinat-o pe Hatsuyo să considere că nu mai avea dreptul să se căsătorească cu cineva din familia Kawabata, o familie cu un statut prestigios.

Aceasta este presupunerea lui Kaori Kawabata. Și pare să fie singura explicație posibilă, logică, în opinia lui.

Probabil că Hatsuyo a privit viața cu umilință și fără răzvrătire. Era obișnuită cu necazurile și încercările vieții. Nu avea deloc experiența unei copilării și a unei adolescențe fericite. Întâlnirea cu Yasunari i-a adus o bucurie de scurtă durată. S-a căsătorit cu proprietarul cafenelei unde lucra când l-a cunoscut pe Yasunari, a avut copii și a murit în 1951, la patruzeci și cinci ani.

Nu se cunoaște dacă Yasunari mai știa ceva despre ea. Dar el, atât de prezent într-o lume a amintirilor, a scris într-o publicație, în 1965, pe când avea șaiszeci și șase de ani, despre inima tânără rănită. Firește, se referea la el: „Aveam douăzeci de ani și am făcut promisiunea de a mă căsători cu o fată de șaisprezece ani. Totul s-a rupt fără sens și am fost profund rănit. După cutremurul din Kanto, din 1923, am văzut câmpurile arse din Tokyo și împrejurimile lui, pentru că am vrut să fiu sigur dacă ea mai trăia, dacă este bine. Dar fata nu mai exista în lumea asta“.

Cutremurul din regiunea Kanto a fost foarte puternic. A avut o magnitudine de 7,9 și a durat mult, 4-10 minute. Tokyo a fost devastat, iar Kanagawa și Kamakura au fost zone foarte distruse. Informațiile spun că au fost 142.800 de morți. Era firesc ca Yasunari să se gândească la soarta lui Hatsuyo, deși ea nu mai exista în viața lui deja de doi ani. Doar în amintiri. Faptul că în 1965, la patruzeci și doi de ani de la cutremurul din Kanto, el își

amintește că s-a dus acolo să vadă urmele cutremurului, gândindu-se la Hatsuyo, arată cât de mult era ea prezentă în mintea lui după atâta vreme. Știa el oare că în 1965 Hatsuyo chiar nu mai exista, dar că în 1923 ea încă trăia și scăpase de cutremur? Sau poate chiar a crezut că ea nu mai există? Se pare că ei nu s-au mai văzut de la despărțire. Și nici nu se știe dacă ea l-a căutat. Sigur, el nu a uitat-o. Încercări de a vorbi cu Hatsuyo sau de a-i scrie au existat, chiar dacă scrisoarea netrimisă ne-ar face să credem că el i-a respectat dorința. Nu se știe însă cât de insistente au fost aceste încercări.

Kaori Kawabata a găsit pagini de jurnal și paisprezece scrisori. Dintre acestea, așa cum am scris, zece erau de la Hatsuyo, una de la Yasunari, dar și una de la cel care avea grijă de Hatsuyo, în care acesta îi cerea lui Yasunari să nu-i mai scrie lui Hatsuyo.

Pe internet există o fotografie a lui Yasunari cu Hatsuyo împreună. Ea stă în picioare, el este așezat pe ceva. Yasunari pare firav, un băiat tânăr de tot. Nici ca adult nu a fost voinic. Și nici frumos. Ea este frumoasă, o copilă frumoasă, cu o privire serioasă și încrezătoare, care se uită la fotograf foarte direct. Părul este ușor dezordonat, prins la spate într-un coc, pieptănătura, cu cărare într-o parte, nu arată ca și cum s-ar fi aranjat să iasă bine în poză. Corpul este de adolescentă, e delicată, slăbuță. Trăsăturile feței par desenate. Umerii înguști amintesc mai degrabă de corpul unei fete îmbrăcate într-un kimono modest, chiar sărăcăcios, cu un obi lat, care-i acoperă aproape toată partea de sus a trupului. Firește,